

קונטרס

פרשת מצורע

שנאמרו על ידי

ב"ק אדמו"ר שליט"א

מהאלמין

הוצאה שני'

*

ה'תשנ"ז

בלתי מוגה

הוצאת אור יחזקאל

ברוקלין, נוא יארק יע"א
שנת תשנ"ז לפ"ק

פרשת מצורע

- א -

זאת תהי' תורת המצורע ביום טהרתו (יד, ב)

במדרש זשי"ה (תהלים נ') ולרשע אמר אלקים מה לך לספר חוקי. וקשה דהול"ל זה יהיה או זה יעשה המצורע ביום טהרתו.

אמנם מבואר (ברכות יז.) דכל העושה שלא לשמה נוח לו שלא נברא, ואיך אפשר לדעת אם לומד לשמה או שלא לשמה?

ואפשר לומר עפ"י דברי ספה"ק נועם אלימלך דזאת קאי על השכינה דהשכינה נקראת זאת. וידוע דמצורע נקרא ע"ש מוציא רע, דהנגעים באים על עון לשון הרע. ואמר הכתוב דאחר שישוב בתשובה ויתקן את מעשיו ויפעול ע"י תשובתו ותורתו תיקון השכינה הנקראת זאת. וזהו זאת תהי' תורת המצורע, פ"י שתורת המצורע תהי' זאת, שיתקן השכינה הנקראת זאת וכו', עכ"ל. ואיך אפשר לידבק בשכינה הקדושה הנקראת זאת?

וי"ל דהנה ראיתי בספרי בעשטה"ק זי"ע עה"פ בזאת יבא אהרן אל הקודש, על מה דאיתא בזוה"ק דהנה אנו אומרים בתפלת ר"ה ויוהכ"פ ותשובה ותפלה וצדקה מעבירין את רוע הגזירה, ובמחזורים שלנו נרשם מעל ג' דברים הללו צום קול ממון, שהם ג' דברים שקורעים גזר דינו של אדם. והנה כשתחשוב מספר קול צום ממון תמצא שהגימטריא של כל תיבה שוה, דהיינו צו"ם בגימטריא קל"ו, וכן קו"ל וכן ממון, וכשתחברם יחד יהיו בגימטריא תי"ח כתיבת זא"ת, חושבנא דדין כחושבנא דדין. וזה ביאור הכתוב "בזאת", היינו בזכות של צום קול ממון, שביחד עולים למספר זא"ת, בזכות ג' דברים אלו המקרעים גזר דינו של אדם, יבא אהרן אל הקודש ביום הכיפורים לבקש רחמים על כלל ישראל, את"ד בעשטה"ק זי"ע.

היוצא לנו מזה, שא"א ליכנס לפני ולפנים ולזכות לתשובה כי אם ע"י תשובה תפלה וצדקה כנ"ל. וזהו המשך המדרש ולרשע אמר וכו', זאת תהי' תורת המצורע שצריך לחשוב כל פעם שהוא רשע - מצורע מלא נגעים עוונות ופשעים, כדאיתא במסכת בבא בתרא (דף קסד :) אמר רב עמרם אמר רב שלש עבירות אין אדם ניצול מהם בכל יום, הרהור עבירה ועיון תפילה ולשון הרע. לשון הרע סלקא דעתך, אלא אבק לשון הרע עיי"ש. ויעסוק כל פעם בגי' דברים הנ"ל ועי"ז יזכה ליום טהרתו שיהי' בטהרה כל יום. ואח"כ יעסוק בתורה כדאיתא (סוכה דף נב.) א"ר יצחק יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום שנאמר (בראשית ו') רק רע כל היום, א"ר שמעון בן לקיש (קידושין ל:) יצרו מתגבר עליו בכל יום ומבקש להמיתו שנאמר (תהלים ל"ז) צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו ואלמלא הקב"ה עוזרו אינו יכול לו וכו'. תנא דבי רבי ישמעאל אם פגע בך מנוול זה משכהו לבית המדרש אם אבן הוא נימוח, אם ברזל הוא מתפוצץ וכו'.

וידוע שלפני לימוד התורה נחוץ מאוד ללמוד ספרי מוסר כמ"ש החת"ס על עצמו דאם אינו לומד יום אחד ספרי מוסר מרגיש שינוי גדול, וע"י לימוד המוסר ירגיש ויראה החסרונות בנפשו בתיקון המדות ויראה איך שרחוק הוא מהשכינה הקדושה, וע"י יכול לזכות להתקרב אל השכינה הקדושה באנפין נהירין.

ובזה יש להבין למה כתוב זאת תהיה, כי הוא סובב על ג' דברים הנ"ל צ"ס קיול מימון בגימטריא של זא"ת, ועל ידיהם יוכל לזכות להתקרב אל השכינה הקדושה, ואם עוסק בג' דברים הנ"ל תמידין כסדרן, ויודע בעצמו כי הוא מלא עוונות ופשעים, אז ידע שלומד תורה לשמה, דתכלית חכמה, תשובה ומעשים טובים (ברכות י"ז).

- ב -

עוד אפשר לומר דעל ידי לימוד התורה ינצל מצרעת ומכל רע כדאיתא בעירובין (נד:) החש בראשו יעסוק בתורה וכו' והחש בכל גופו יעסוק בתורה.

וקשה דהלא אנו רואים שהרבה עוסקים בתורה ויש להם צרות רבות ל"ע, ולפי הגמרא הנ"ל היה צריך להיות להם רפואות, כמ"ש שם ולכל בשרו מרפא, אלא ודאי מפני שלא עסקו בתורה לשמה, כדאיתא במשנה רבי מאיר אומר כל הלומד תורה לשמה זוכה לדברים הרבה, וכידוע קושיית הסה"ק דאנו רואים כמה וכמה עוסקים בתורה, ואיפה הדברים הרבה שזוכים להם ע"י לימוד התורה?

ואמרתי לתרץ כי אם אנו רואים צדיק אחד שזוכה לדברים הרבה, למצוות ומעשים טובים בכל התורה ומיצר ודואג על בני דורו שיקיימו כל המצוות, אז הוא סימן שלמד תורה לשמה, ולצדיק כזה צריכים להתדבק. ואם רואים שאין לו אלא תורה הרי גם תורה אין לו. [כמבואר בחז"ל דהאומר אין לו אלא תורה וכו'], ואם רואים שמקיים הרבה מצוות אז סימן שהוא ג"כ כהן לא-ל עליון, רק מעשיו הם בהסתר, וכל זה זכה ע"י לימוד התורה לשמה.

ופירשתי בזה הפסוק ומלכי צדק מלך שלם הוציא לחם ויין והוא כהן לא-ל עליון. בהקדם מה שראיתי בספר שיחות הצדיקים שכאשר שני צדיקים מזדמנים יחד, לומד כל אחד מהם את מדתו של חברו, כי לכל צדיק יש מדה טובה המיוחדת לו, והיא דרכו המיוחדת בעבודת ה', והנה שם בן נח הדרך שלו היה תורה, כענין בית מדרשם של שם ועבר, שהיה יושב ועוסק בתורה ולא היה עוסק כלל בעניני העולם הזה, ולעומתו ערכו של אברהם בעבודת ה' היה ע"י גמילות חסדים והכנסת אורחים, שהיה ביתו פתוח לרווחה, ומאכיל ומשקה לעוברים ושבים ומקרבם תחת כנפי השכינה, כמו שנאמר "ואת הנפש אשר עשו בחרן", ועתה כששני צדיקים גדולים אלו נזדמנו יחד, הוציא שם לחם ויין, היינו שלמד מדת הכנסת אורחים של אאע"ה, והוא, הכוונה לאברהם, כהן לא-ל עליון לעסוק בתורה.

ואמרתי בזה שמלכי צדק חשב על אברהם אבינו שיש לו רק המצוה של לחם ויין, שנותן לכל אחד (היינו מדת הכנסת אורחים), וכשנתוועדו יחד מצא כי הוא [אברהם אבינו] חוץ ממידת הכנסת אורחים הנ"ל הוא גם כן כהן לא-ל עליון, הוא גאון גדול וכתב ד' מאות פרקים על מסכת ע"ז, וכו'.

והסימן לתורה אם עולה לרצון שהוא תורה לשמה: מובא בתולדות יעקב יוסף (פ' אחרי) וזת"ד, שמעתי ממורי בשם הרמב"ן שאמר לבנו, שיכול להבחין בעצמו אם הוא עוסק בתורה לשמה, כשיתמלא יראה ואהבה בעת עוסקו בתורה, ידע שתורתו עולה לרצון לפניו יתברך וכו'.

וזהו הפירוש "זאת תהי' תורת המצורע וכו'", וביאור מדרש הנ"ל, ולרשע אמר וכו'. אם על ידי לימוד התורה תתעורר ותהיה מלא יראה ואהבה לה' לקיים מצוותיו ית"ש, וזה ביום טהרתו, שעל ידי התורה תזכה לטהרה כנ"ל, והובא אל הכהן תזכה שתהיה כהן לא-ל עליון, ותזכה גם כן לדברים הרבה כלשון חז"ל "כל הלומד תורה לשמה זוכה לדברים הרבה", שתזכה לקיים כל המצוות שתכלית הלימוד הוא שיביא לידי מעשה, כמבואר בש"ס (ב"ק יז.) לימוד תורה עדיף או מעשה עדיף, וכו' עיי"ש.

- ג -

ונראה עוד, דסימן אם לומד תורה לשמה הוא, שיש לו אהבת ישראל, זהו הוכחה שלומד תורה לשמה.

איתא בזוה"ק אורייתא וקודשא בריך הוא וישראל חד הוא, ואם אוהב אחד מגי' דברים הנ"ל אוהב כולם, ואם אין לו אחד מכל הדברים הללו אין לו כלום מזה.

ובזה אמרתי לפרש דברי רבי עקיבא במסכת שבת (לא). "ואהבת לרעך כמוך" זה כלל גדול בתורה", דאהבת ישראל זה כלל גדול בתורה, דאם רוצה ללמוד תורה לשמה צריך להיות אצלו המדה הזאת של ואהבת לרעך כמוך.

כדי ללמוד מוסר השכל איך היו הצדיקים הקודמים מדקדקים בדבר שבין אדם לחבירו, ומדתם הגדולה של אהבת ישראל, נוכל ללמוד מזו המעשה.

ידוע שבנו של המראה יחזקאל למד אצל החתם סופר בישיבת פרעשבורג, והוא היה מהבנשי"ק היחידים שלמדו אז אצל החתם סופר. המראה יחזקאל שלח בנו ללמוד שם משום מעשה שהיה.

המראה יחזקאל והחת"ס עמדו בחליפת מכתבי תורה. פעם אחת הי' ביניהם איזה שאלה חמורה ושקלו וטרי בזה, אבל לא יכלו לבא אל עמק השוה, לכן החליט המראה יחזקאל שיסע להחת"ס לברר הדבר. בעת שבא לשם לא גילה שמו, ונכנס לדבר עם החת"ס מענינים שונים עד שבאו לדבר מענין השאלה הזאת שהיה ביניהם, והוכיח המראה יחזקאל סברתו והחת"ס הורה לו. החת"ס לבד הכין לו סעודה, ואח"כ הכין לו המטה לישון. המראה יחזקאל ראה שהחת"ס אינו הולך לישון, והולך לכתוב דברי תורה, שאל אותו המראה יחזקאל אמאי לא מניח א"ע לישון, ואמר ששלח להמראה יחזקאל תשובה מזה השאלה, וכעת רואה שהמראה יחזקאל צודק, לכן רוצה לכתוב לו עכשיו. אמר לו המראה יחזקאל מי הוא, והחת"ס היה חלישות הדעת שלא ידע מקודם, [ואולי לא כבדו כראוי], ואז [שהרגיש המראה

יחזקאל שיש לו חלישות הדעת], אמר לו המראה יחזקאל כי הוא רוצה לשלוח בנו ללמוד אצלו, אם הוא מסכים, וענה לו בוודאי, והבטיח להחת"ס שישלח את בנו בזמן הבא, וזה היה הפיוס בינו להחת"ס.

פרשת מצורע

- א -

זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו והובא אל הכהן,
ויצא הכהן אל מחוץ למחנה וראה הכהן והנה נרפא נגע
הצרעת מן הצרוע (יד, ב-ג)

- א -

רבו הדקדוקים במקראות אלה, ראשית מדוע אמר לשון
"זאת", ולא לשון אחר. גם מה זה דקאמר "תורת" המצורע.
גם מדוע והובא אל הכהן דייקא.

עוד דקדקו בספרים דבאומרו והובא אל הכהן משמע
מינה דהמצורע מובא אל מקום הכהן, וזהו נראה כסותר
למקרא שלאחריו, דכתיב ביי ויצא הכהן אל מחוץ למחנה,
הרי שהכהן הולך אל מקומו של המצורע.

ובמדרש רבה על הפסוק שלפנינו (פט"ז, ב') איתא, הדא
הוא דכתיב (תהלים ל"ד, י"ג) מי האיש החפץ חיים וגו',
מעשה ברוכל אחד שהיה מחזיר בעיירות שהיו סמוכות
לציפורי והיה מכריז ואומר מאן בעי למזבן סס חיים וכו'
רבי ינאי הוה יתיב וכו', אטרח עליה סליק לגביה הוציא לו
ספר תהלים הראה לו פסוק מי האיש החפץ חיים אוהב
ימים לראות טוב, מה כתיב בתריה נצור לשונך מרע סור
מרע ועשה טוב, אמר רבי ינאי אף שלמה מכריז ואומר
(משלי כ"א, כ"ג) שומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו. אמר
רבי ינאי כל ימי הייתי קורא הפסוק הזה ולא הייתי יודע
היכן הוא פשוט, עד שבא רוכל זה והודיע מי האיש החפץ
חיים, לפיכך משה מזהיר את ישראל ואומר להם: זאת
תהיה תורת המצורע, תורת המוציא שם רע.

וכבר תמהו רבים מה חידש הרוכל לר' ינאי, ומה ראה ר'
ינאי להפליא דבריו, וביותר קשה הלשון "הוציא לו ספר
תהלים", וכי לא יכול היה לומר לו הפסוקים בעל פה, ומדוע
הוצרך להוציא לו ספר תהלים.

עוד הקשו בלשון אותו רוכל שהכריז מאן בעי "למזבן" סמא דחיי, דקשה שאין נופל לשון מכר וקנין אלא בדבר הנקנה בכסף, ולא בדברי תוכחה. גם צ"ב מה נתחדש לו לרי ינאי בשמעו הכרזת הרוכל, עד שאמר כל ימי הייתי קורא מקרא זה ולא הייתי יודע היכן הוא פשוט.

עוד דקדקו המפורשים בדברי הכתוב מי האיש החפץ חיים וגוי, מדוע הוצרך הכתוב להקדים מי האיש החפץ חיים וגוי, הלא עיקר כוונת הכתוב להזהיר על איסור לשון הרע, וסגי ליה לכתוב נצור לשונך מרע ושפתיך מדבר מרמה, ואין זה דרך המקראות בכל מקום להקדים ולהודיע טוב המצוה והאושר המושג על ידי קיומה, והירא דבר ה' מבין מדעתו כי מצוות ה' מביאות חיים לעושיהם, וכל רעה אליהם לא תאונה.

עוד צ"ב בדברי הכתוב שומר פיו ולשונו שומר מצרות "נפשו", מדוע נקט לשון "נפשו", ולא "גופו" וכדומה.

עוד איתא במדרש רבה (פט"ז ד') זאת תהי תורת המצורע, הה"ד (תהלים נ') ולרשע אמר אלקים מה לך לספר חוקי ותשא בריתי עלי פיך. וצ"ב שייכות פסוק זה לפרשת מצורע. גם דקדקו המפורשים במה שאמר "עלי פיך", מה כוונתו בזה.

ובילקוט (רמז תקנ"ט, וכן איתא במנחות דף ה' ע"א) איתא, זאת תהיה תורת המצורע, תהי' בהוייתה תהא, וצ"ב ענין "בהוייתה תהא".

- ב -

והנראה לתרץ הכל בחדא מחתא, עפימ"ש בחובת הלבבות (שער הכניעה פ"ד) דהרבה אנשים כשבאים לעוה"ב מוצאים שם על חשבונם מצוות שלא קיימו מימיהם, וכן להיפך, מצוות שקיימו אבל אינם עולים על חשבונם. והטעם לזה, כי מצוות אלו קיבלו במתנה מאנשים שדיברו עליהם לשה"ר ורכילות, וכן להיפך, אם הוא דיבר נגד חברו הרי חברו נוטל ממנו כל מצוותיו וע"כ חסרים מהשבנו כל המצוות

שעשה בחייו (וכ"ה בספר חסידים, של"ה, מגיד מישרים פי' ויקהל, ועיי' מהרש"א עבודה זרה דף י"ט, וישמח משה פרשת תצוה). בהעלות האדם דבר נורא זה על לבבו, רעדה ופלצות יאחזנו, איך שגרם בדיבור פיו שכל המצוות ומעשים טובים שיגע עליהם לקיימם בכל ימי חייו, ניטלו ממנו במשך כמה דקות ע"י איזה דיבורי לשה"ר נגד חבירו, וניתנו לחבירו שעליו דיבר לשה"ר. וע"כ צריך כל אחד ואחד ליזהר מאד בזה, שלא לדבר לשון הרע נגד חבירו.

ונמצא דהמספר לשון הרע מאבד את כל מצוותיו שעשה עד אז, והולכים לחשבון מי שדיבר נגדו, דחשוב כאילו הוא קיים מצוות שעשה חבירו שדיבר עליו.

- ג -

ובזה יש לבאר מה שאמרו (ערכין דף ט"ו ע"ב) במי שמספר לשון הרע, שכבר כרתו דוד ברוח הקודש שנאמר (תהלים י"ב) יכרת ה' כל שפתי חלקות לשון מדברת גדולות. וצ"ב הלשון שכבר "כרתו" דוד ברוח הקודש, וגם מדוע אמר הלשון "יכרת" ה' כל שפתי חלקות.

אמנם לפי"ד החובת הלבבות י"ל הכוונה בזה, דעיי' שלוקחים מאתו כל המצוות ומעשים טובים שעשה, עיי"ז ממילא נכרת הקשר שהיה לו עם הקב"ה עיי' עסקו בתורה ומצוות, דהאדם העוסק בתורה ומקיים מצותי' דבוק בהקב"ה, וכיון שניטלו ממנו המצוות הרי זה כאילו נכרת הקשר בינו לבין הקב"ה, וזהו יכרת ה' כל שפתי חלקות, דאם מדבר לשון הרע, הולכים מצוותיו לחשבון חבירו ועיי"ז ממילא נכרת הקשר שלו להשי"ת.

והנה ביותר צריכים ליזהר שלא לדבר נגד תלמידי חכמים וצדיקים עושי רצונו של מקום, דאז בודאי קשה לו מאוד לעשות תשובה על זה (כמו שהארכנו מזה בפרשת האזינו על פסוק אמרתי אפאיהם אשביתה מאנוש זכרם, עיי"ש).

והנה בתפילות מוסף לר"ה ויוה"כ אומרים ותשובה ותפלה וצדקה מעבירין את רוע הגזירה. ובמתזורים שלנו

רשום למעלה על תיבת ותשובה רשום צום, על תיבת ותפלה רשום קול, ועל תיבת וצדקה נרשם ממון, ושלתם ביחד בגימטריא זא"ת, כדמובא בספרים.

- ד -

ואפשר לומר לדרכינו, דכיון שדיבר לשון הרע, ומצורע היינו מוציא רע כדברי המדרש הנ"ל וכדאיתא בגמרא ערכין שם, התקנה שלו הוא ע"י שיעשה תשובה וירבה בתפלה ויתן צדקה לאותם תלמידי חכמים שדיבר נגדם, ועי"ז יתוקן עוונו.

- ה -

וזהו שאמר הכתוב כאן **זאת** תהיה תורת המצורע, דהמוציא רע שדיבר לשון הרע על חברו, בפרט על צדיקים ותלמידי חכמים, תקנתו הוא שיעסוק בצום קול ממון שעולים בגימטריא זא"ת, ואז **ביום טהרתו**, יזכה לטהר את הימים שלו, שיחזירו לו מן השמים את הימים שעסק בהם בתורה ומצוות, דעד עכשיו היו אבודים ממנו כיון שהלכו על חשבון חברו, אמנם כעת שעושה תשובה ונותן צדקה לחבירו הת"ח שדיבר נגדו, הרי מתקן בזה את הפגם ומחזירין לו המצוות שעשה ונאבדו ממנו.

- ו -

וזהו שאמר הכתוב **והובא אל הכהן**, כה"ן רומז להקב"ה כמו שאמרו בגמרא (סנהדרין דף ל"ט ע"א) אמר לי' ההוא מינא לר' אבהו אלקיכם כהן הוא וכו', והיינו דע"י שיתקן עון לשון הרע, הרי נקשר עוד הפעם הקשר שלו להקב"ה ע"י המצוות שמחזירין לו, וע"כ **והובא אל הכהן**, שיוכל ליכנס במחיצתו של הקב"ה.

- ז -

והיות ועי"ז יזכה שוב להשראת השכינה עליו, ע"כ אמר בפסוק השני **ויצא הכהן אל מחוץ למחנה וראה והנה נרפא נגע הצרעת מן הצרוע**, שהקב"ה ישרה שכינתו עליו כיון שעשה תשובה בג' אופנים הנ"ל של צום קול ממון.

- ח -

וזהו שחידש האי רוכלא לרי' ינאי, באמרו מאן בעי **למזבן** סמא דחייא, והקשינו האיך שייד לשון מכר בדברי תוכחה. אך להני"ל הכוונה, דכיון שנאבדו ממנו מצוותיו ע"י הלשון הרע, ורוצה עכשיו לקנותם בחזרה, צריך לתקן עון הלשון הרע, וזהו מאן בעי **למזבן** סמא דחיי, לקנות בחזרה המצוות שקיים, שיחזרו להיות נמנים על חשבונו.

- ט -

וזהו שאמר ר' ינאי להאי רוכלא, **כל ימי הייתי קורא הפסוק הזה ולא הייתי יודע היכן הוא פשוט**, פ"י שאפשר לעסוק בתורה ומצוות כל ימי חייו ומי"מ לא יעלו על חשבונו כיון שדיבר לשון הרע על חבריו, אמנם כיון שהרוכל חידש לו דבר זה של שמירת הלשון, ע"כ אמר שכעת הוא יודע **היכן הוא פשוט**, פ"י איך אפשר לקרות כל ימיו הפסוקים ולעשות מצוות ומעשים טובים וישארו על חשבונו, וכנ"ל.

- י -

וזהו שסיים ר' ינאי אף שלמה אמר שומר פיו ולשונו שומר מצרות **נפשו**, ודקדקנו מדוע אמר תיבת נפשו. אך כיון דמצוותיו אינם נאבדים ממנו אם שומר פיו ולשונו, נמצא דנפשו הוא מתוקן להי' כי המצוות שעושים הם שלו ולחלקו, וזהו שומר מצרות **נפשו** דייקא.

- יא -

ומיושב הקושיא מדוע הוצרך הכתוב להקדים מי האיש החפץ חיים וגו', פ"י שדוד המע"ה שואל מי הוא החפץ חיים פ"י התורה ומצוות שקיים ורצונו וחפצו שלא יאבדו ממנו, **אוהב ימים לראות טוב**, פ"י שאוהב לראות את הטו"ב (התורה ומצוות שעשה, כמאז"ל בעבודה זרה דף י"ט ע"א) על פסוק דלקמן סור מרע ועשה טוב, אין טוב אלא תורה) שיעלו התורה ומצוות על חשבונו, נצור לשונך מרע, דאם לא ידבר לשון הרע נגד חבריו ישארו מצוותיו שעשה על חשבונו.

- יב -

ועל כן הביא המדרש לכאן מקרא דתהלים ולרשע אמר אלקים מה לך לספר חוקי, פיי דמה יש לו למדבר לשון הרע (מצורע - מוציא רע) מכל התורה ומצוות שמקיים, אם הוא מדבר לשון הרע על חבירו ומאבד כל מצוותיו, ותשא בריתי עלי פיך, פיי וכי חושב אתה שאתה נושא התורה ומצוות על חשבונו (פיך), אין הדבר כן, כיון שדיברת לשון הרע על חבירך איבדך שכר מצוותיך ואינם עולים לחשבונו, ושפיר הסמיך מקרא זה לכאן.

- יג -

וזהו ג"כ כוונת הילקוט זאת תהי' תורת המצורע - תהי' בהוייתה תהא, פיי דע"י שיתקן פגם לשון הרע שדיבר על חבירו, יחזרו המצוות לחשבונו ובהוייתו תהא, כמו שהיו שלו בראשונה.

- יד -

ומעתה נימא בה מילתא גם ליישב מה שהאי רוכלא הוציא לו ספר תהלים, והקשינו מדוע הוצרך להוציא ספר תהלים ולא אמר לו הכתוב בלי שיביא לו ספר תהלים.

אך באמת יש בזה מוסר השכל, דכיון שהפליגו חז"ל כל כך בחומר עון לשון הרע, יאמרו הרב המוכיח שאינו יכול להוכיח את בני דורו כיון שאסור לו לדבר לשון הרע נגדם. אך באמת לאו מילתא הוא, דעל הרבנים ומנהיגי הדור מוטל החובה למחות על פירצות הדור, ולדבר בלשונם במקום שנוגע הדבר לכבוד שמים, וצריכים להוכיח את העם על פירצותיהם, ומובן דאין בזה משום עון לשון הרע או הלבנת פני חבירו ברבים.

וידוע מהרבי ר' זושא זי"ע שדרכו בקודש הי' לומר על עצמו את העבירות של בני אדם, וכך היה אומר, זושא אתמול חטאת כך, היום חטאת כך, וכל אחד מהמסובים על שולחנו ידע כבר דאליו הוא נושא את תוכחתו. וכן דרך

הצדיקים הדבקים תמיד בה', שלא להלבין פני חבירו בפירוש רק לומר הדברים ברמיזא, ואכמ"ל בזה.

וי"ל דע"כ הוציא לו **ספר תהלים** דייקא, דהנה הגה"צ ממונקאטש זצ"ל הביא בספרו דברי תורה (מהדורא ה' אות מ"ו) וז"ל:

שמעתי מתלמידי חכמים מגידי אמת כי בהיות הה"צ מו"ה ארון ז"ל מקראקא (בן הרה"ק בעל מאור ושמש זי"ע) פעם אחת על ראש השנה בקהילת צאנו אצל רבינו הרב הקדוש זי"ע בעל דברי חיים, בליל א' דראש השנה בסעודה הרעיש רבינו בעל דברי חיים על קהל צאנו שאינם מתנהגים כשורה וקילל אותם באלות שונות, וגם על אנשי ק"ק קראקא (מקום מגורו של הרב ר' אהרן ז"ל) הרעיש ג"כ כנזכר, ובעיני הה"צ ר' אהרן ובלבו הי' זה מוזר (אם כי הר"ר אהרן ז"ל הי' רגזן בטבעו כנודע) לאשר מאביו הקדוש בעל מאור ושמש לא הורגל בזה, וזה הי' אצלו עוד בתחלת נסיעתו לצאנו והתגלותו של רבינו קה"ק בעל דברי חיים. ובפרט, והוא העיקר, בליל א' דראש השנה לקטרג ולקלל את בני ישראל, היתכן כזה.

כן היה בלבו של הרה"צ ר' ארון, ורבינו בעל דברי חיים הרגיש זאת ואחרי כל הדברים קודם ברכת המזון אמר להרב ר' ארון, הנה דוד המלך ייסד לנו ספר תהלים וכל הישועות שיצטרכו בני ישראל הן בכלליות והן בפרטיות, הן ברוחניות והן בגשמיות, יקח כל אחד ספר תהלים לשפוך נפשו בו להשי"ת ובתוכו ימצא כפשוטו רובו ככולו מלא קללות ר"ל (הנראים לעיני ההמון הקורא בהרים, והמ"י) ואז כבר הבין קצת הה"צ ר"א מה עמקו דרכי רבינו ודבריו דברי אלקים חיים, עי"ש.

וציין שם בדברי תורה בקצרה מ"ש אביו בעל דרכי תשובה זצ"ל בספרו תפארת בנים על התורה (פרשת דברים), וז"ל שם:

ויברך אתכם כאשר דיבר לכם, הנה קיימא לן דיבור הוא קשו"ת (דינים), אם כן אצל ברכה הוי לי למימר כאשר אמר

לכם (רכות חסדי"ם). ויש לומר עפ"י הש"ס (מועד קטן דף ט"ו) דר' יונתן בן עסמי ור' יהודה בן גרים דתני בי ר' שמעון בן יוחאי ושלח להם את בנו שיברכום וברכו אותו בלשון של קללות ואחר כך פירש לו רשב"י כוונתם דטובא גניז בגוי והצניעו את ברכתם עיין שם. וכאשר שמענו כן בשם הגה"ק מוה"ר חיים צאנזר זצ"ל מבראדי כשנסע אליו הגה"ק מוה"ר צבי זצ"ל אבד"ק טשארטקוב בעצת מרן רבינו איש אלקים הבעל שם טוב זצ"ל ואז נתהוו הדברים אשר הגה"ק מהר"ח צאנזר צעק והרעיש בכעס על הגה"ק מוה"ר צבי הנזכר, ובתוך דבריו הבליע ברכתו אליו כי לא שונא הוא לו, ואדרבא מברכו שיזכה לבנים מאורי הגולה. רק שהוא צווח על דרכי עבודתו וכו', ותהי לו לישועה ונתקיים ברכתו הנ"ל בבניו מאורי הגולה (והענין בארוכה). וכך דרכן של צדיקים רבותינו ז"ע כמה פעמים כאשר ראו שיש דינים תקיפין ר"ל ולא הי' באפשרות להמשיך הברכות בפירוש מפני המקטריגים ע"כ הבליעום בתוך דיבור קשות או כעס וקללות כנ"ל בדרך הצנע לכת.

וז"ש ה' אלקי אבותיכם יוסף אליכם ככם אלף פעמים (שהוא ברכת ריבוי בנים), ויברך אתכם כאשר דיבר כם (היינו ע"י דיבור קשות דייקא, כדי שלא ישלוט עיין הרע וקיטרוג ח"ו וכנ"ל) ויבואו הברכות על ראש בני ישראל בבני חיי ומזוני רויחי, עכ"ל.

ובספר דברי תורה הנ"ל סיים שם על זה וז"ל: ושמעתי ממופלג אחד שאמר הנה תראה החילוק בין בלעם הרשע (בפרשת בלק) רק ברכות לישראל וארשו ארס ספון בתוכו כמו שאמרו תז"ל שכולן חזרו לקללה ר"ל וכו', ולעומת זה בקדושה דוד מלכנו בספר תהלים נראה לעין המון כמו רובו קללות כנ"ל (וכולו טוב לישועות ישראל טובא גניז בגווי עד ביאת גואל צדק במהרה בימינו) והמבין יבן, עכ"ל.

ובזה פירשתי כבר הפסוק (שמות א, א) ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה וגו', וכתבו דורשי רשומות דס"ת

ואליה שמות בני ישראל הבאים מצרימיה הם **תהלים**. וצ"ב. אך לפי העובדא של הדברי חיים הנ"ל מובן שפיר, דבא הכתוב לרמז דכמו בתהלים הטמין דוד המלך ע"ה ברכותיו בתוך הקללות, כמו כן הטמין הקב"ה ברכות רבות לישראל בתוך גלות מצרים, אף שהי' נראה לעינים כשיעבוד (וכן הי' באמת שיעבוד גופני ורוחני) מ"מ הי' בזה טובה לישראל, כמובא בספ"ק באריכות.

עכ"פ היוצא לנו מכל זה דבתוך ספר תהלים נטמנו ברכות רבות בתוך קללותיו של דוד המלך ע"ה. וזהו מוסר השכל להרב המוכיח את העם, שלא יאמר דאסור לו להוכיח את העם בדברי תוכחה כי יבא מזה לחשש איסור לשון הרע, לא כן הדברים, רק יוכיחם בשבט מוסר, והא ראוי מספר תהלים, דטובא גניז בגוויי ברכות רבות לישראל אף שנראה כקללות ח"ו.

- יז -

וזהו שהוציא האי רוכלא לר' ינאי **ספר תהלים**, ואמר מי האיש החפץ חיים וגוי נצור לשונך מרע, דאף שצריך לשמור פיו ולשונו שלא לדבר לשון הרע, והוא סמא דחייא, מכל מקום לפעמים יש להוכיח את העם בדברי תוכחה ולא לסוג אחור מחמת איסור לשון הרע, כי בזה לא נכלל איסור לשון הרע, ולכן הוציא ספר תהלים דייקא, ודו"ק.

- יז -

וזהו שאמר הכתוב נצור לשונך מרע ושפתיך מדבר מרמה, ומכל מקום אמר אחר כך **סור מרע ועשה טוב**, דצריך להוכיח את העם שישורו מרע ויעשו טוב, ודו"ק.

והנה במסכת ערכין (דף ט"ו ע"ב הנ"ל) איתא עוד, מה תקנתם של מספרי לשון הרע, אם תלמיד חכם הוא יעסוק בתורה, שנאמר (משלי ט"ו, ד') מרפא לשון עץ חיים, ואין לשון אלא לשון הרע, שנאמר (ירמיי ט', ז') חץ שחוט לשונם, ואין עץ חיים אלא תורה שנאמר (משלי ג', י"ח) עץ חיים

היא למחזיקים בה, עי"ש. הרי מזה דעיקר תקנתן של מספרי לשון הרע הוא לעסוק בתורה.

- יח -

וזהו זאת תהי' תורת המצורע - מוציא רע, דמי שדיבר לשון הרע על חבירו והוציא עליו שם רע, תקנתו שיעסוק בתורה, "תורת המצורע", ואז ממילא יכופר לו עון לשון הרע ויחזור התורה ומצוות על חשבוננו, וזהו "תורת המצורע", שהתורה תחזור אל המצורע להיות שלו, והטעם בזה, והנה נרפא נגע הצרעת מן הצרוע, ע"י שעסק בתורה ובג' אופני תשובה הנ"ל, שרמוזים בזא"ת, ודו"ק.

- ב -

ועץ ארז ושני תולעת ואזוב (י"ד, ד')

- א -

אפשר לבאר הכתוב בהקדם המדרש (במדבר רבה פ"ט) על פסוק (מלכים א' ה', י"ג) וידבר על העצים, וכי אפשר לאדם לדבר על העצים, אלא אמר שלמה: מפני מה מצורע נטהר בגבוה שבגבוהים ובנמוך שבנמוכים בעץ ארז ובאזוב, ע"י שהגביה עצמו כארז לקה בצרעת, כיון שהשפיל עצמו כאזוב נתרפא על ידי אזוב, הרי שסגולת האזוב לטהר את המצורע נובעת מזה שהוא נמוך שבנמוכים, עי"ש.

- ב -

ואפשר לומר ביאור הענין שהביא המצורע עץ ארז המרמוז לגבהות ואזוב המרמוז לענוה ושפלות הרוח, עפימ"ש בספה"ק תשואות חן (בליקוטים שבסוף הספר) וז"ל:

"שמעתי מפי הקדוש המנוח הרב מוהר"ר זושא מאניפאלי, שפעם אחד היה מתווכח עם אחיו המפורסם מוה"ר אלימלך, שאחד מהם אמר שהעיקר הוא שיהיה האדם מקודם שפל רוח לתכליתו עד שמגודל השפלות יבוא אחר כך להבין גדולת הבורא ברוך הוא, ואחד מהם אמר בהיפוך שיסתכל מקודם בגדולת הבורא ברוך הוא ומצד זה

יבוא אחר כך להכרת שפלות עצמו על נכון. ושאלו את הרב המגיד מוה"ר דב בער זצוק"ל (ממעזריטש) שיכריע ביניהם עם מי האמת וצדקו יחדיו דברי שניהם בעיניו ואמר שאלו ואלו דברי אלקים חיים הם, אך מדרגה זו שחושב קודם שפלות עצמו הוא מדרגה הגדולה מחבירתה".

ומסיים על זה בתשואות חן וז"ל: "ונראה לי שזה היא הפלוגתא בדברי רז"ל (סוטה דף ה' ע"א) על פסוק (ישעיה נז, טו) מרום וקדוש אשכון ואת דכא ושפל רוח, שאמר ואת דכא היינו שיקדים מקודם לחשוב גדולת הבורא, ואידך שהניח הפסוק על פשוטו מרום וקדוש אשכון ואת דכא סובר אופן הבי' הנ"ל שיקדים להכיר שפלות עצמו, וכן מסקנת הגמרא שם, עיי"ש (ועיין בספר שפתי צדיקים פרשת בשלת, ובפרשת בהר).

ובספר מנורת זהב פרשת בראשית מבאר לפי זה הגמרא (חגיגה דף י"ב ע"א) מחלוקת בית שמאי ובית הלל אם שמים נבראו תחילה, דהיינו להקדים גדלות הבורא, או ארץ נבראת תחילה, דהיינו להקדים שפלות עצמו, עיי"ש.

ובספר הקדוש נועם אלימלך (פרשת קדושים) כתב (בד"ה או יאמר דבר אל בני ישראל) וזה לשון קדשו:

"יונקדים לפרש משנה באבות ר' חנניא בן חכינאי אומר הנעור בלילה כו' דהנה כבר כתבנו בזה כמה פעמים דהצדיק צריך לעבוד את הבורא ב"ה וב"ש בשני מדרגות, לראות תמיד לחשב רוממות א-ל וגדולתו, ולחשוב ולראות תמיד בשפלותו".

"וזהו פי' המשנה עקביא בן מהללאל אומר הסתכל בשלשה דברים כו' דע מאין באת כו' מאין באת מטיפה סרוחה כו'. ולכאורה הי' לו לתנא לקצר ולומר הסתכל דע מאין באת מטיפה סרוחה כו', ולמה לו לכפול את דבריו. אך האמת שהתנא הורה לנו את דרכי ה' כנ"ל שאנחנו חייבים להסתכל תמיד את רוממות א-ל ושפלותינו. ורמז תחילה באמרו דע מאין באת, פי' ראה והסתכל וחשוב מחצבתך שנחצבת משם ממקום גבוה מתחת כסא הכבוד, ולאן אתה

הולך, פי' ותחשוב שצריך שתחזור נשמתך למקום שלוקחה למחצבה הראשון בלי שום פגם וצריך אתה לזכך ולצחצח וללבן את נשמתך מכל סיג, ולפני מי אתה עתיד ליתן דין והשלש האלה הם רוממות הא-ל. והזהיר התנא בלשונו הזך והטהור".

"ואחר כך פירש לנו התנא, שנחשוב בשפלותינו והמה מאין באת כו' ולפני מי כו' ואיך תשא פניך לעמוד לפני מלך גדול ונורא בהסתכלך בשפלותך כזה, שאתה הבל וריק וצל עובר, לכן יהי תמיד נגד עיניך ותהי תמיד בתשובה על עוונך ופשעך שהשפל כזה יכעיס שמו הגדול והנורא ותראה תמיד את רוממות הא-ל ואחדותו ליחד שמו הגדול באמת ותדאג תמיד על צרות ישראל ולהתפלל עליהם על טובתם והשפעתם שישפיע להם השי"ת ב"ה כל טוב ולבטל מעליהם כל הגזירות. וזהו הנעור בלילה, פי' הצדיק שהוא נעור ולא ינום ולא ישן בגלות המר הזה נקרא לילה ומתפלל תמיד על שמחת ישראל" וכו'.

ומסיים בנועם אלימלך, "וזהו דבר אל כל עדת בני ישראל קדושים, פי' זהו דבר השוה לכל נפש להתקדש בקדושת הבורא ית"ש, כי קדוש אני כו' ואתם חלקי ממעל וראוי הוא לכל עדת בני ישראל שקדושים יהיו, ואמר הכתוב איש אמו ואביו תיראו ר"ל כל איש יראה בזה בהסתכלו מאין הוא מקום צאתו מאביו ואמו כמאמר התנא מאין כו' מטיפה כו' זהו ראותו בשפלותו. וז"ש דוד המלך ע"ה ובחטא יחמתי אמי. ואת שבתותי תשמרו, והיינו רוממות א-ל שזה הוא חידוש העולם כמ"ש וינח ביום השביעי, ושתי שבתות ע"י שתקיימו שבת תחתון תתקנו שבת הלעיון, וזהו מלה כפולה שבתותי היינו שבת תחתון ועלינו ליחד אחד אל אחד", עכלה"ק.

ולפי זה יש לומר דע"כ צריך המצורע שהוציא רע, היינו שדיבר לשון הרע כדאיתא במדרש, ועכשיו רוצה לתקן מעשיו, ע"כ נתקן שיביא עץ ארז הרומז על גדלות, ואזוב

דברי פרשת מצורע תורה כא

הרומז על שפלות, דהיינו ב' הענינים, גדלות הבורא יתברך ושפלות עצמו, כי הא בהא תליא, ודו"ק.

- ד -

או י"ל דכיון שדיבר והוציא לעז על הצדיק שנדמה כארז, כמאמר הכתוב (תהלים צ"א, י"ג) צדיק כתמר יפרח כארז בלבנון ישגה, ע"י צריך להביא ארז כדי לתקן עונו, ואזוב כדי להשפיל עצמו בפני הצדיק.

